

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marți, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru mesagerie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru strălățate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei arhidiecezane Sibiu, strada Măcelarilor 47
Correspondențele sânt a se adresa la:
Redacțiunea „Telegraful Român”, strada Măcelarilor Nr. 30.
Epistole nefrancate se refuză. — Articuli nepublicați nu se înapoiază.

INSERȚIUNILE

Pentru odată 7 cr. — de două ori 12 cr. — de trei o
15 cr. rëndu cu litere garmoud — și timbru de 30 cr. pentru
se-oare publicare.

Sibiu, 4 Iunie 1884

Alegerile dietali sânt în curgere de 6 zile. Mai avem încă vre-o 5 zile de agitațiune, și lucrurile s'au isprăvit, agitațiunea a dispărut, pe ogașia veche vor merge desbaterile dietali cu Septembrie începând, și noi vom avea trista rolă de a înregistra la legi aduse pentru noi fără concursul nostru.

Cam așa vor merge lucrurile, căci așa fu cursul lor în trecut, și neschimbându-se întru nimica situațiunea, putem trage concludsiunea de tot logică, atinsă mai sus.

Nu va fi poate fără interes a sci cum stăm noi românii din Ardeal după făcutele alegeri și frații din Ungaria, preste cari încă mare parte trecură ele.

Adunați în primele zile ale lui Iunie a. c. românii din Ungaria și Transilvania au decis; ca față cu viitoarele alegeri dietali în Transilvania să se observe passivitate, în Ungaria românii să meargă la urnă cu programa satorită la Sibiu, prin urmare națională opozițională.

Așa românii adunați la Sibiu.

La 3/15 Martie românii din Ungaria și Transilvania adunați la Budapesta în conferență națională au decis: ca față cu alegerile viitoare atât în Ungaria cât și în Transilvania românii să pășească activ cu programa satorită la Budapesta și să meargă mână în mână cu guvernul.

Avem deci două partide naționale cu programe în punctele esențiale identice. Deosebirea între ele este mică, putem dice disparentă, și antagonismul domnitoriu în sinul lor este mare, putem dice colossal de mare. Și aceasta este de tot natural. Noue ne este dat a nu ne înțelege între noi, pentru că sânt mici cauzele de divergență, și n'avem încredere în noi înșine. Sau cu alte cuvinte: Lipsa de demnitate națională este cu prisos aruncată din o parte în ochii celeilalte, poate după proverbiul cunoscut „Wie der Schelm”

Resistența pasivă pentru Ungaria n'avea nici un sens, s'a dis, și așa s'a și urmat.

Scopul acestei activități nu era de a ajunge deputați români în parlament, ca de acolo vorbind ei să audă lumea necazurile românilor. A fost vorba de activitate mână în mână cu opoziția. Parola înainte cu trei ani a fost: „Să resturnăm guvernul”!

Urmarea a fost că guvernul și-a dis: decât eu mai bine el. Au cădut deci toți candidații naționali, și ei au cădut nu pentru că erau naționali cu programa dela Sibiu, ci pentru că erau opoziționali.

Singur generalul Doda a remas învingătoriu, și el a remas învingătoriu, pentru că el este generalul Doda.

Așa atunci, așa și acuma. Românii din Ungaria s'au pus la luptă în Ungaria, nu pentru ca să între în parlament, și acolo să și ridice glasul pentru sermanul nostru popor, ci cu scopul de a trânti guvernul, sau cu diarul „Luminătoriu” vorbind: „Jos cu regimul Tisza”!

Ce va urma din aceasta. Să punem două these; Succede guvernului cu formidabilul aparat cei stă la dispoziție să impede alegerea de deputați naționali opoziționali? Dacă da, atunci lucrul rămâne cum a fost. După scirile de până acuma singurul deputat al Băiei de Criș, dl Petru Truța, a străbătut în parlament cu această programă, și în parlamentul din Pesta dl Truța n'are poziție vrednică de invidiat. Nu va succede guvernului împedecarea, ba se va întâmpla ca opoziția să devină majoritate, atunci se duce regimul actual și va veni altul.

După cât cunoaștem noi curentul șovinistic de ași în cercurile maghiare și caracterul nepătat și inima de român a barbaților nostri, în cazul de mai sus situațiunea ar fi și mai acută. Opoziționali de ași sânt și mai încarnați și și mai fără cumpet în efortările lor de maghiarisare cu forța. Urmarea naturală va fi: „jos cu regimul”!

Să punem cazul că acest regim ar fi fost să fie Apponyi—Szilágyi.

S'ar duce acesta, și ar urma Kossuthiști. Ministru president ar fi Orbán Balázs, de interne Ugron Gábor et tutti quanti.

La prezentarea acestui ministeriu toți românii ar striga: „jos cu regimul”!

Cu chipul acesta am ajunge din nou la regimul actual al domnului Tisza. Ne am fi perondat odată, ca precum chiar și eri ni s'a dis din partea unui aprig și neobosit pasivist, să începem d'acapo. Va se dica rola noastră este să trântim la guverne să tot trântim și ear să trântim.

Dacă acesta ne este scopul, atunci înțelegem și nuta politică a fraților din Ungaria

Despre cazul că guvernului actual i va succede a se susține încă și rola ce o ar avea deputații români în partida opozițională, tăcem.

Așa în Ungaria.

Aici la noi s'a dis: Să stăm acasă. S'a dis ca să fie dis. S'a dis în teorie pentru salvarea principiului. Noi scim apretul mult demnitatea națională, și noi vom fi cei din urmă, cari vom face imputări fraților nostri pentru enunțarea principiului. Ni s'a dis: enunțăm principiul ca princip și nu ne mai interesează, dacă el se va putea și executat. Ne am supus modulul lor de vedere și argumentare, și am înghițit și insulta ce ni se face pare-ni-se provocativ în mod neusitat între oameni cu civilizațiune.

Ne-am supus și ne supunem faptului. Principiul este enunțat și din partea lor, și din partea noastră. Densii passivitate, noi activitate.

Princip la ei, sciind din capul locului, că el este cu neputință de a l'executa, și princip la noi, sciind din capul locului că el e executabil.

Sau dacă e prea mult dis princip, putem dice: „modus procedendi”.

Care e mai bun, urma ar putea dovedi. Actualitatea întru toate vorbesce pentru noi.

Lucrul cel mai natural era, ca ambii să lucrăm pentru modul nostru, și ori care va isbuti să fericască pe calea sa nația, aplaudat să fie.

Ce se vede însă: a merge pe o cale este bine, folositoriu, demn, a merge pe cealaltă: e trădarea națiunei, meserie, și mai Dumneșeu scia.

În Ungaria „circulus vitiosus” la noi decretarea lucrurilor neexecutabile, corumperea poporului, și incriminări în dreapta și stânga.

Să nu ne mai facem illusiuni. Amic nu ne este nici guvernul actual, nici cel al lui Appony-Szilágyi, nici cel al lui Orbán-Ugron.

Un curent pécătos domnesce ași în întreagă Ungaria, și guvernul, fie el Tisza, Appony sau Orbán Balázs — cu Thály Kálmán la culte — este impotent în fața curentului. Este vorba de desnaționalizarea noastră, în privința aceasta sântem chiarificați, și ori ce guverna va urma impotent va fi, și nu ne va da garanții materială. Și el nu ne va da, pentru că nu ne poate da, și nu poate da, căci în stat constituțional, darea acestor garanții nu zace la dispoziția guvernului.

Este vorba deci de conservarea noastră națională. Și eu nu me voi inspira în conservareamea națională nici dela conaționali nostri sërbi, nici dela slovaci, nici dela croați, nici dela șvabi. Ne vom inspira din sentimentul poporului nostru, și vom fi fericiți, dacă ne vom sci inspira.

E lucru vechiu că tot omul judecă cu capul seu. Unul judecă real și calculează pentru binele națiunei sale, altul dă sbor fantasiei și trecând preste realitate și posibilitate, ne spune: cum ar trebui să fie.

Aceasta este deosebirea principală între noi. De întelnit cu greu ne vom întelni, căci e mare antagonismul între noi, și fantasiile unor oameni fericiți și indestulți încă contribue la desvoltarea acestui antagonism, așa că vrând nevrând trebuie să presupunem, că și la spatele noastre stă cineva ascuns, și ne împinge spre abisul, ce ne așteaptă cu gură deschisă.

Aceasta este situațiunea noastră actuală. Unica cale de mântuire mai este, ca cu inima deschisă să ne

apropiem unul de altul, și în noul period de trei ani să căutăm căi și mijloace pentru salvarea individualității noastre naționale. Partidele unguresci în dragostea cătră noi sânt cam egale. Noi de noi nu putem fi, căci nu ne iartă împregiurările. De așteptat încă nu mai putem aștepta, prelângă toate asigurările pressei noastre. De înțeles ne putem înțelege numai bunăvoință să fie între noi.

Să punem deci la o parte partea omenească din noi, și să ne punem la lucru ca frați cu inima deschisă, conduși de rațiune și de soartea poporului lăntuit cu lanțurile sclăviei moderne.

Revista politică.

Din incidentul alegerilor dietali pentru sesiunea viitoare parlamentară în Budapesta, diarele streine și mai ales cele din Viena au reflectat și la natura dualismului și a înfrurii politice noastre în Austria. Nu mai puțin s'a luat în vedere și conflictul între guvernul unguresc și Croația, care în cele din urmă a degenerat până la suspendarea constituțiunei croate și introducerea absolutismului cu comisariu regesc militar.

În ultimul seu număr dice „Telegraful” din București, „Neue freie Presse” conține un însemnat articol asupra mișcării electorale din Ungaria și rezultatelor ei pentru monarchia dualistă. Acest articol punând în relief atitudinea diferitelor partide politice ungare în ce privește legăturile statului austro-ungar, ne credem datori a estrage din el următoarele pasagii:

„Semnul esterior al campaniei electorale ungare nu poate fi mai bine exprimat de cât cu aceste două cuvinte: *Saxa loquuntur!* Această luptă bogată în scene mișcătoare, și în care mai tot atât s'a combătut cu cuvinte ca și cu petri, se apropie de sfârșitul ei! În curând cetățenii din 194 circumscripții electorale vor merge la urnă pentru a numi pe mandatarii lor.

Mișcarea electorală a fost urmărită de Austria cu multă atențiune. Nu pasiunea manifestată, nu sgomotoasa acțiune a aparatului elector al au provocat acest interes. El ia nascere din relațiunile Austriei cu Ungaria, din acele mii de fire cari se încrucișează pe deasupra Leithei, legând ambele state într'o comunitate de interese în care fie-care parte poate influința asupra celeilalte.

Din acest punct de vedere, nu putem ascunde, că simpatiile noastre stau pe partea lui Coloman Tisza și a partidei sale, și dorim că guvernul actual să triumfe în alegeri.

Vorbind despre primul ministru, „Neue freie Presse” recunoaște că el este omul politice de interes, că tot-deauna a căutat să apere și să facă a triumfa interesele ungare când vin în ciocnire cu cele ale Austriei; totuș, adaogă numitul organ, dl Tisza și a apropiat tradițiunile dualismului, a legăturilor de stat dintre Austria și Ungaria; de când e la guvern nici odată acest bărbat de stat nu s'a desmintit nici odată pe acest teren.

Cine voesce ca dualismul, ca unitatea să fie păstrată, ca mai cu seamă comunitatea economică să fie conservată, trebuie să dorească ca d. Tisza să triumfe.

„Din punctul de vedere al relațiunilor dintre Austria și Ungaria, urmează „Neue freie Presse”, triumful tracțiunilor opoziționale ar fi de plâns. Ce ar deveni monarchia în cazul când majoritatea Reichstagului s'ar compune din actuala opozițiune? Partida independentă vrea să rupă legătura constituțională și economică a statului; asupra acestui punct nu poate fi îndoeală. În ce privește opozițiunea moderată, în atitudinea ei asupra acestui punct domnesce îndoeală. Altădată, cei mai însemnați membri ai ei cereau ca impozitul de consumațiune să fie unic în ambele părți ale monarchiei; acum, partida țintesce la sfarmarea legăturilor politice și economice. Nici o programă pe terenul economic nu se poate găsi la această partidă. Ce ar fi când majoritatea s'ar compune din aceasta opozițiune?

„Dar nu numai din punctul de vedere al relațiilor austro-ungare dorim triumful dlui Tisza. Pentru liberalism a început în Europa o nouă eră de luptă. Pretutindeni se pun în indoială rezultatele ultimelor veacuri. Un curent conservator sufie peste toată Europa.“

„În asemeni circumstanțe, e îmbucurător a vedea că un om de stat liberal și partida care-l susține triumfă, garantând într'o țeară mersul regulat al parlamentarismului. Chiar și politicesc triumful opoziției ar fi un salt în necunoscut. De aceea dorim și sperăm că rezultatul alegerilor de est-timp va face posibilă urmarea sistemului de până acum“.

Parlamentul Croației lucră din răspuțeri și animositatea ce domnesc în mijlocul desbaterilor este barometrul cel mai sigur despre căldura cu care se lucră acolo. Ca în toată lumea și în parlamentul Croației sânt oameni cu teorii proprii despre lucruri.

Pre noi ne interesează mult cursul lucrurilor în Croația. Introducerea legilor ungueresci în justiția și administrația Fiumei a făcut mare svon în Croația. În ședința de Sâmbătă cestiunea aceasta fu pusă pe tapet. Deputatul Barcici întreabă pre guvern de unde vine că în Fiume sânt introduse legile ungueresci. După cunoștințele vorbitorului, Fiume până la 1867, a aparținut Croației. De atunci și până acuma densusul nu scie ca Ungaria să-o fi ocupat cu arma, sau că dieta croată să o fi cedată Ungariei. A trebuit prin urmare ca cedarea Fiumei să se întempe în ascuns. Așa s'a și întemplat — dice vorbitorul — s'a făcut cea mai mersavă tradare. Și bărbații cari făcură trădarea conduc și acuma destinele țerei.

După raportul deputației regnicolare unguere, Croația n'a ridicat protest contra introducerii legilor ungueresci în Fiume. Dacă este adevăr că regimul croat n'a escpeționat contra acestei măsuri, atunci el tare a greșit, și trebuie tras la judecată.

În decursul acestei vorbiri deputații din stंगा extremă strigau din răspuțeri „moarte trădătorilor“ în urmă deputatul Starcevic face următoarea interpelare: „În urma număroaselor mele interpelări, făcută regimul vre-o dispozițiune față cu introducerea volnică și unilaterală a legilor ungueresci în administrația, justiția și cultele Fiumei? 2. Dacă da, ne poate el spune cu ce rezultat? 3. Dacă nu, cum își poate el motiva această întrelăsare?“

Ca copii desmerdați Serbia și Bulgaria, s'au sfedit, în urma svediei, ei s'au și mانیat, și acuma voesc să se iae de cap. Spre norocirea lor, ambii fiind încă minoreni sânt încă sub tutelă. Ca oameni cu minte tutorii au întervenit. Cabinetele europene au luat cauza în mâna lor. Inițiativa o a făcut Germania, la care s'a alăturat Austro-Ungaria Italia în urmă și Anglia. Russia din capul locului era pentru complanare. Acțiunea puterilor europene n'a rămas zadarnică. Se dice că Bulgaria a decis a se retrage de pe teritoriul cu ceartă. Granița va fi deci deocamdată la punctul Bregovo. De odată cu aceasta s'a desmintit și șgomotul despre concentrarea armatei bulgare. Se dice că Bulgaria nu va întreprinde nici un pas, prin care s'ar putea schimba situațiunea de acuma.

Așa în Bulgaria. Curagioasa de Serbie încă s'a mai răcorit. Cu toate că scupcina a dat guvernului mână liberă să facă cum-l va tăia capul, el tot n'a făcut nimica că după cum cetim în „Neue

freie Presse“ un curier din Berlin sosi șilele aceștea la Niș cu nește dispozițiuni privitoare la complanarea certei.

Deocamdată ca lucrul să aibă și formă, reprezentantele Greciei, domnul Rangabe, primă asupra sa protecțiunea supușilor bulgari din Serbia. Deci cu ajutorul bunului Dumnezeu se va delătura și această neînțelegere între aprigele staturi slave din peninsula balcanică.

Alegerile.

De Vineri încoace alegerile pentru deputații dietali sânt în curgere. De interes mare pentru noi nu sânt aceste alegeri. Vom nota numai următoarele.

Până Sâmbătă seara guvernul avea 142 de aderenți, opozițiunea moderată 43, independenții 47, antisemiții 11, naționali 7 și în fine deputați afară de partide erau 7.

După telegramele de ași guvernul are 157, opozițiunea moderată 45, independenții tot 47, antisemiții 14, naționali 9 și fără partidă 9.

Înverșunarea preste măsură a partidelor ne face să credem că lupta este pentru cășcaval numai, escpeție făcând naționali, cari nu aspiră la domnie.

Sasii ca oameni disciplinați și-au scos pretutindinea deputații lor, escpeție au făcut cu cercul Sebeșului, unde ei n'au pus candidat.

Românii pe basa pactului dela Arad au câștigat 2 deputați dietali, pe domnul Constantin Gurban, și avocatul Beleş.

Avem deci până acuma trei deputați naționali în partida guvernamentală, ca ilustrare a programei din Sibiu, și adevă pe lângă cei doi de mai sus este a se aminti Domnul Alecsandru Roman. Preste acestia vine încă domnul Petru Truța ales în cercul Baia de Criș pe basa programei dela Sibiu. Lumea pe aici vorbesce că domnul Truța încă va observa atitudinea unui deputat vechiu român: la români cu românii, la guvern cu guvernul. Rămâne singur deputatul Doda consecuent după toate formele în politica românească decretată la 1881 și înnoită la 1884 tot în Sibiu.

Caracteristic este că antisemiții câștigă teren tot mai mare.

Despre rezultatul final al alegerilor cu altă ocaziune.

Starceviciana.

Parlamentul Croației, 13 Iunie 1884.

Adresa în privința comisariului:

Kamenar: „Mi pare bine că Sram dice că toți sântem greșiți. Primesc eu asupra mea toată greșeala. Tocăți-me în cap spânduruți-me, numai cât nu suferiți vătămarea pactului, respingeți modificările...“

Cred doară unguerii că noi nici nu mai sântem regat? Noi cari am alungat pe acești maghiari până la marginea Ardealului, să ve temeți voi de acești barbari, cari se toacă în cap, și nu sânt vrednici să ne prindem mintea cu ei.

Pres. Indemn pre deputatul Kamenar la ordine pentru că a numit barbari pre o națiune vecină, cu care stăm în legături de amiciție. . . .

Kamenar: Retrageți-mi de o sută de ori cuvântul ei tot barbari rămân. De ce să nu-mi fie permis a spune

adevărul, pre când alții mai și mint. Ne tractează mai rău ca dascălul pre elevi.

Continuând el pre această coardă presidentul i detrage cuvântul, și consultă parlamentul. Strigăte: E minoritate! Se vorbească.

Tkalcici: Se vorbească numai, și cui nu-i place, să meargă afară:

Pisacici: Presidentul însuși provoacă disordinea.

Se face votare din nou. Gâlceavă mare.

Dr. Starcevic strigă cătră cei din majoritate: Da sculați-ve, de ce ve este frică?

Presidentul constată că pentru detragerea cuvântului sânt 29, contra 25.

Kutuzovici: Ce comedie mai este și aceasta? Sântem mai mulți de 80 deputați. (Larmă mare, strigăte: Minoritate).

Kamenar: A-și voi să sciu pentru ce mi se detrage cuvântul?

Starcevic: Vorbesce numai, căci cuvântul nu și s'a detras.

Presidentul nu permite lui Kamenar se vorbească.

Se nasce gălăgie nespasă de mare, Voinovici propune închiderea ședinței, presiul închide ședința, și cea procșimă o anunță pe ziua următoare la 10 oare.

Corespondențe particulare

ale „Telegrafului Roman“.

Brașov, 30 Maiu v. 1884. D-le Redactor! Un act de pie memorie, sêvêșit Sâmbătă în 26 l. c. din țartea românilor brașoveni pentru regretatul nostru concetățean și profesor Ciprian Porumbescu, e păcat să rămână neaprețiat după importanța, ce o merită. Nimic mai deobligător pentru posteritate decât o venerare a memoriei bărbaților binemeritați ai unei națiuni. Decedatul nostru prof. și compoșnist C. Porumbescu, are merit nedisputabil de a fi eternizat în panteonul marilor bărbați ai națiunii noastre; brașovenii români și-au implinit o datorie sfântă, căci au dat espresiune considerațiunei acestui merit. La inițiativa unor amici de aproape ai neuitatului nostru concetățean „Reuniunea română de gimnastică și cântări,“ eflucșul întregii inteligențe române brașovene, a arangiat un parastas pentru odihna sufletului repositului Ciprian în capela cea nouă rom. ortod. din Groaver. Parochi slujitori au fost PP. Ioan Petric, protopresbiter, — Bart. Baiulescu, catechet și Vasile Voina; asistenți — tot corpul didactic dela scoalele centrale române precum și elevii scoalelor gimnasiale, reale și comerciale, membrii reuniunei amintite și alte persoane particulare. Răspunsurile rituale le a cântat corul reuniunei noastre de cântări, amintite mai sus, spre semn de pie a lucere aminte a membrului seu Ciprian, carele s'a rupt de sinul ei prin mutarea la cele eterne. Intonările cântărilor funebrale*) rostite de corul Reuniunei, instruat și condus de dl prof. Pandelie Dima, carele conduce și corul liturgic al bisericeii sf. Treimi din cetate, au fost atât de pătrundătoare, încât nici o inimă n'a lăsat'o nemișcată și nepăsătoare față de prea timpuria perdere suferită prin moartea meritatului nostru profesor. Onoare d-lui prof. Dima, carele a făcut posibil un astfel de efect prin concursul D-sale în această privință, căci altfel nu ar fi putut concurge reuniunea numită în

*) Aceste cântări sunt compuse de bine cunoscutul nostru compoșnist George Dima.

FOIȚA.

CURIERUL LITERAR.

Sumariu: Documente diplomatice. Journal Inedit de Jean-Baptiste Colbert, marquis de Torcy, editat de dl Frédéric Masson. Ludovic XIV și orientala.

După cum diceam într'una din primele noastre scrișori, documentele diplomatice și istorice, cari se publică pe fie-care și din ce în ce mai număroase, sânt menite a lumina multe din cestiunile trecutului, până ași cu totul obscure sau rău înțelese. De alta parte, multe din reputațiunile cari păreau consacrate de timp și de judecata învêștaților sânt astăzi sdrobite, unele pe drept, altele cu prea multă pasiune. Printre cesteia din urmă să cităm ancheta colonelului Jung asupra lui Napoleon I; printre cele dintâiu printre anchetele cari sânt făcute cu drept și cu numărate probe, se află cea privitoare la Ludovic XIV, — Ludovic cel mare, Regele-Sóre modelul regilor absoluți, regele care și-a dat numele unui secol întreg din istoria și literatura Franciei ca să nu șicem a Europei.

Cine ar fi avut curagiul se nege lui Ludovic XIV, până mai acum vr'o 50 de ani măcar o parte infimă de calitățile cari strălucesc de obicei într'un rege mare căpitan profund diplomat, administrator cu bogate și numărate prevederi? Cine ar fi cutezat numai să șoptească o atare erezia istorică, ar fi fost perdut pentru vecie în ochii dreptcredinșoșilor istoriei de pe atunci!

Ași mulțamită documentelor și spiritului sciinșific și nepărtinitor, care domnesc în judecarea număratelor procese ale istoriei universale, cercetătorul ajunge repede la convicțiunea bine întemeiată, că marele rege n'a avut capital intelectual al lui propriu, în guvernarea Franciei, nici mai mult dar nici mai puțin decât cel care se cerea pe atunci bunăoară unui ministru frances trimis să reprezente Francia în vre-unul din minusculele principate ale Germaniei.

În aceasta privință și în multe altele, probele erau destule. D. Frédéric Masson ne mai dete luna trecută încă una de o valoare incontestabilă. Dsa a descoperit la începutul acestui an în colecțiunea de autografe și manșcripte ale unui bogat amator din Londra, d. Morisson „Diarul Inedit“ al lui Jean-Baptiste Colbert, marchis de Torcy, fiul lui Ch. Colbert de Croissy, nepot al marelui Colbert și ministru de afaceri streine al lui Ludovic XIV în cei 20 din urmă ani ai lungiei sale domnii. „Diarul“ e compus de Torcy și cu și în timp de trei ani: 1709, 1710 și 1711.

Când revistele anunțară apropiata aparițiune a acestui diar, anotat de d. Masson, furăm siguri că politica orientală a lui Ludovic XIV își va avea partea sa în notele marchisului de Torcy. „Marele rege“ se ocupa cu afacerile întregii Europe asupra căreia drepturile sale erau incontestabile, de oare-ce el era apărătorul principiului regalității și drepturilor ei divine. Ne așteptam deci să vedem și întrênsul, în diarul dlui de Torcy, greșelele nepriceperea, nemșsuratul și nepoliticul orgoliu, care e caracteristica diplomației

lui Ludovic, XIV nu numai cu Orientale ci cu întreaga Europă. — Nu ne-am înșelat de loc. Diarul lui Torcy ne dă pe același Ludovic XIV pe care-l cunoșeam din documentele colecțiunei Odobescu și pe care-l înțelegem anul trecut din scrierile secolului XVII și secolul XVIII, atât de număroase la biblioteca națională a Parisului.

Singura nouă lumină, ce volumul de față aduce în cestiune e aceea, care micșorează în parte, pentru unii din ministrii regelui responsabilitatea măsurilor luate de Ludovic XIV, — măsurii păgubitoare, nefericite, pline de număroase consecințe pentru destinele viitoare ale Franciei și politiceii sale. Reese din prezentul volum, că responsabilitate marchisului de Torcy în ochii posterității se micșorează în ceea ce privesc șirul politiceii orientale a lui Ludovic XIV, — dacă șir se poate numi salturile, caprișurile, copilărescile pretensiuni, amenințările deșarte și politica de „cum imi vine“, cari toate împreună alcătuiesc totalul relațiunilor marelui rege cu Inaltă Poartă și cu principatele creștine: Transilvania, Muntenia și Moldova.

Ne încercam anul trecut a ne reprezenta cât mai fidel posibil ședința consiliului regal (consiliu în care se tratau toate afacerile diplomatice și cele interne de mare importanță) dintre 26 Februarie și poate 1 Martie 1690. Dic 26 Februarie 1690, pentru că aceasta este dată șosirii unei scrișori din Constantinopol, trimisă regelui de ambasadorul seu d. de Castagnères, la 18 Noemvre 1689. În această scrișoare, d. de Castagnères, ca să se justifice în ochii regelui

— Domnule, te rog să-mi spui cât costă să-mi vâpșesci brăul ăsta?

— Cum să-ți-l vâpșesc, nene? întrebă boiangiul.

— Eată, roșu să nu mi-l faci, că nu-mi place.

— Bine; să-ți-l fac negru.

— Nu-mi place.

— Albastru, galben, negru, stacojiu, etc.

— Știi ce? să nu mi-l faci nici roșu, nici albastru, nici galben, etc., însă să mi-l vâpșesci într'un fel așa cum să-mi placă.

— Prea bine, țise boiangiul, care vădu cu cine are a face. Ți-l fac. Dar costă atât.

— Ba atât.

— Ba atât.

— Ei, aide să fie de bine!

În sfârșit se învoiră și din preț. Apoi calendroiul de snovos țise:

— Când crezi să fie gata, ca se viu să-l iau?

După ce se gândi puțin, se scărpină în cap, boiangiul răspunse:

— Ați avem Luni; apoi, să nu vii nici Marți, nici Mercuri, nici Joi, nici Vineri, nici Sâmbătă, nici Duminecă, nici Luni, încolo poți veni când vei voi.

Intr'una din zilele săptămânii următoare, mușterul cu brăul vine la boiangiu, și voește a sci dacă brăul este gata.

— Ei, eată am venit precum mi-ai țis: gata este brăul?

— Me eartă, respunde boiangiul, eu nu ți-am țis să vii ați, Marți. Fă bine me rog și-ți adu aminte cum ți-am țis.

După trecere de altă săptămână, același respuns. După încă o săptămână trecută, întrebă din nou:

— Dar bine, domnule, când să viu?

— Ori când vei pofti, respunse boiangiul, numai în zilele în care ți-am țis la început să nu vii fiind că nu este gata.

Acum vădu calendroiul că voină a păcăli s'a păcălit însuși. Și ca să poată să-și scoată brăul, alergă la alte mijloace. Trase pe boiangiu la ju decată.

— De ce nu dai brăul omului? întrebă judecătorul pe boiangiu.

— Domnule judecătoriu, respunse boiangiul, omul acesta mi-a adus în adevăr un brău ca să i-l vopsesc, și mi-a țis să nu îl fac nici roșu, nici galben, nici verde, nici albastru nici negru, nici fistichiu, etc. și ne-am învoit din preț.

— Așa este, Domnule judecătoriu, începă a țice snovosul. După ce ne-am învoit omenește, l-am întreat în ce ți să viu să-l iau, și mi-a răspuns ca să nu viu nici Marți, nici Miercuri nici Joi, nici Vineri, nici Sâmbătă, nici Duminecă, nici Luni. Era într'o luni când i-am dus brăul să mi-l vopsească. Peste o săptămână când m'am dus să-l iau, mi-a zis că nu e gata. Peste altă săptămână mi-a țis ca și la început. Și de atunci decâte ori m'am mai dus să-mi i-au brăul, mi-a răspuns că eu me duc tot în țile în care densus mi-a spus că nu e gata.

— Judecătoriu vădend ce felu de oameni are a judeca, se trase la chibșuire. Apoi le țise:

— Slujitoriu acestă, om al Tribunalului, este însărcinat să ve impace. Duceți-ve cu densus.

Slujitoriu îi duse pe dealul Mitropoliei; acolo prin ajutoriu altor slujii, îi legară fedeleș pe amândoi la un loc, unul în fața altuia, le dete drumul de vale. Pe când veneau d'a berbeleaca, slujitoriu întrebă pe omul cu brăul:

— Cum să-ți vopsească brăul?

— Să-l vopsească cum dracu l'o vopsi respunse el.

— Când să vie omul să-și ia brăul? întrebă pe boiangiu.

— Să vie când naiba o veni că este gata.

„Adevărul“ *Un culegător-tipograf.*

* (Avis). La direcțiunea supremă de scoale pentru districtul Sibiului este vacant postul de cancelist.

Salariu fl. 400 și bani de cuartir fl. 100.

Suplicele adresate ministrului regesc unguresc de culte și instrucțiune publică sunt a se trimite până la 30 Iunie a. c. la inspectorul suprem de scoale al districtului Sibiului, dl *Elischer József* și sunt a se instrui cu documente despre starea etății, religiunea, relațiile cu obligământul militar, studiile făcute, cunoștința limbilor și alte testimonii eventuale despre serviciul făcut.

Cei cu diplomă de profesor pentru scoalele medii vor fi preferiți.

* (Gemeni înădiți). La 20 Ianuarie 1878 s'au născut Skeyzhow, plasa Mühlhausen în Boemia doi copii înădiți de secs temenin. Acesti gemeni astăzi sunt espuși în Panopticul din Berlin. Privitoriu se uimește vădend această minune a naturii și anatomistul înzădar se încearcă a descoperi acest misteriu al naturii. Nasceri de gemeni înădiți s'au vădu în timpul mai nou adeseori, precum au fost cele 2 surori din Ungaria Elena și Iudita, și cei doi arapi, cunoscuți sub numele de „Priveghitoarea cu doue capete.“ Nici una din aceste părechi însă n'a avut o constituțiune corporală atât de bine dezvoltată și regulată ca aceste dou surori gemene înădite numite Rosa și Iosefa Blazek, afară de această ele sunt de o frumsețe, încât damele din Berlin sunt încântate și uimite de neșisa regularitate și frumsețe a trăsurilor fisonomiei.

Profesorul Dr. A. Breisky, medicul primariu al cliniceii materității din Berlin țice că această minune a naturii constă în înădirea și creșterea împreună a părților posterioare, căci toate celelalte părți ale corpurilor sunt de sine stătătoare și bine dezvoltate. Mintea acestor fetițe acum de 6 ani este mult dezvoltată, moralul e bun, sunt liniștite și pacinice, și au un temperament foarte plăcut. Se pare, că ele nu-și frământă de loc capul cu soartea lor. Se mișcă cu o dibăcie rară și prin o schimbare reciprocă a puterilor lor fizice, umblă repede prin sală și se urcă pe scări, fără a se lupta cu greutate. O aparițiune ciudată oferă somnul gemenelor: Când Iosefa doarme, Rosa rămâne câte două, trei ceasuri deșteaptă: după acest restimp se schimbă rolul și doarme Rosa priveghând până dimineața Iosefa. Această împregiurare reclamă o priveghiare nocturnă deosebită, căci fetița care e deșteaptă nu voește să stea nici un minut fără societate, Țiua să joacă ca copii cu păpuși și alte jucării; sunt foarte prietenoase și recunoscătoare acelora, cari le dă jucării. Țin cu o plăcere deosebită la guvernorul lor, Fuchs, care le însoțește pretutindinea. O impresie dureroasă face asupra asistențelor, când se naște între fetițe ceartă pentru vr'o jucărie și amenință una pe cealaltă: „Dacă nu mi-o dai, las să-ți mă despărta (taie) de tine?”

* (Bibliografie.) A eșit de sub tipariu în editura redacțiunii „Observatorului“ „Raportul lui Avram Iancu“, prefect al unei legiuni românesce. Despre faptele oastei poporane, care a stat sub comanda lui pe timpul războiului civile din Transilvania în anii 1848/49. Sibiui, tipografia lui W. Krafft, 1884. Octav. 70 pagini, hârtie bună, tipariu frumos. Credem că ori ce recomandare a acestei broșure este de prisos, recomandându-se ea însăși. Războiul civil din anii 1848/49 și lupta purtată de Iancu pentru neamul românesc sunt proprietatea istoriei.

Redacțiunea „Observatorului“ însoțește raportul cu următoarea

Notă la această traducțiune.

Îndata după pacificarea țerilor scăldate în sânge și după restaurarea siguranței, împăratul a trimis la Transilvania în Septembrie 1849 de guvernator civile și militariu pe generalul baron Ludovic Wohlgemut, de a cărui misiune foarte grea s'a ținut și adunarea de informațiuni din tot cuprinsul țerei, despre toate evenimentele din cele vre-o șase luni trecute și mai în scurt despre toată starea țerei devastate. Prefecții cetelor române și oficerii împărătesce atașați la acelea de cătră fostul comandant împărătesc FML. baron Antonie Puchner încă au fost obligați a-și face raporturile lor. Era în interesul prea învederat al românilor, că acelea raporturi să se compună în limba germană. Spre acest scop și ca raporturile să se compună într'un stil istoric, Ioan Maiorescu fost director de liceu, venind dela deputațiunea noastră din Viena, se opri trei săptămâni în munții apuseni pe la Abrud, Cămpeni, Vidra, Ofenbaia, Zlatna, Alba-Iulia, de unde adună în acelea țile tot materialul cât numai s'a putut, atât în scris, din acte și corespondențe, cât și din graiul viu dela prefecți, tribuni preoți și dela alți oameni, confruntând, cernend și alegend cu ochiul seu critic; apoi venind la Sibiui și în urmă la Brașov, unde-i rămăsese familia, Ioan Maiorescu compuse toate trei rapoartele, al lui Iancu, Balint și Axente, apoi le trimise fie-cărui din ei spre ale supune din partea lor la revisiune. În fine prefecții subscriindu-le le-au înaintat la guvern.

În același timp deputațiunea din Viena le a publicat în „Romänen der österrreichischen Monarchie“ cu spesele baronului Sina.

24 Maiu 1884.

Redactorul „Observatorului.“

* (Scola Practică) Nr. 2 pro Maiu, a apărut și conține: După esamenele de vară: VII. Propozițiunea între studii. — Teoria și praca în educațiune: Epistola II: Despre creșterea școlărilor la buna cuviință. — Fiul cel pierdut. Lecțiune schițată din istoria biblică, pentru scoalele elementare, bienului III. — Substantivul: Nume comun și nume propriu. Lecțiune practică din gramatica română. — Tractarea Abecdarului: „Purtarea cu cuviință. — Convocare. — Varietăți. — Bibliografie.

Loterie.

Sâmbătă în 14 Iunie 1884.

Viena:	87	12	20	44	90
Timișoara:	80	4	24	17	54

Bursa de Viena și Pesta.

Din 14 Iunie n. 1884.

	Viena	B-pesta
Renta de aur ung. de 6%	122.55	122.50
Renta de aur ung. de 4%	91.85	91.85
Renta ung. de hârtie	88.75	88.65
Renta de aur austriacă	101.80	101.75
Ațiuni de bancă de credit ung.	305.70	305.75
Împrumutul drumurilor de fer ung.	143.—	143.26
I emisiune de oblig. de stat dela drumul de fer orient. ung.	96.90	96.50
II emisiune de obligățiuni de stat dela drumul de fer orient. ung.	119.—	119.—
Obligațiuni de stat dela 1876 de ale drumului de fer orient. ung.	102.60	102.75
Obligațiuni ung. cu clausulă de sorțire	101.50	101.50
Obligațiuni urbariale temeșane de	104.75	101.—
Obligațiuni urb. temeș. cu clausulă de sorțire	101.—	100.50
Sorți de stat dela 1860	135.25	135.25
Sorți unguresci cu premii	115.25	115.75
Sorți de regularea Tisei	114.80	114.50
Datorie de credit austr.	79.85	100.—
Datorie de stat austriacă în argint.	81.30	81.30
Datorie de stat austriacă în hârtie	80.45	80.50
Scrisuri fonciari ale institutului „Albina“	—	100.80
Ațiuni de credit austr.	310.40	311.30
Ațiuni de bancă austro-ung.	857.—	858.—
Galbin	5.75	5.74
Napoleon	9.66	9.66
London (pe polița de trei luni)	121.80	121.90

Nr. 250.

(745) 2—3

CONCURS.

Pentru întregirea postului vacant de paroch din parochia gr. or. de clasa III. din Iabenița cu filia Sămărtin în protopresbiteratul Reghenului, prin aceasta se escrie concurs cu terminul de 30 țile dela prima publicare.

Emolumentele sunt:

1. Parochul până la eventuala edificare a casei parochiale va locui în școală lângă care se află 2 grajduri cu 1 șură

2. Porțiunea canonică: arătoria 11 Jugăre 438 □, țenațiu 8 Jugăre 1383 □^o pășune 1 jug. 100 □^o prețuite în 216 fl.

3. Folosirea cimiteriilor dela biserică din materă și filia.

4. Birul în naturale a 16 cupe vechi sfărmit dela 116 familii 116 fl.

5. Dela 116 familii câte una ție de lucru cu palmele a 30 cr. 34 fl. 80 cr.

6. În ajunul botezului Dlui dela 116 familii câte 10 cr. 11 fl. 60 cr.

7. În țiua învierii Dlui dela 116 familii pentru molitve câte 10 cr. 11 fl. 60 cr.

8. Stola usată după calculul mediu 50 fl. cari toate computate dau un venit anual de 440 fl.

Doritorii de a ocupa acest post de paroch vor avea a subșterne suplicele lor concursuali instruate conform prescrișelor stat. org. §. 13 până la terminul sus amintit la subsemnatul oficiu protopresbiteral.

Oficiul ppresbiteral gr. or. al tractului Reghinului în conșelegere cu comitetul parochial respectiv.

Idicel 29 Maiu 1884.

Galaction Sagău,
protopresbiter

MORBURI SECRETE

le vindec pe basa experiențelor celor mai noue științifice, chiar și în casurile cele mai desperate, fără de conturbare în ocupațiune. Deasemenea și urmările cele mai rele ale păcatului secrete din tinerețe (onania), destrucțiunea nervilor și impotența. Discrețiune cât se poate de mare. Ne rogăm pentru raport detaiat despre morb. [645] 29

Dr. Bella,

membru la societăți științifice etc.

6, Place de la Nation 6. — PARIS.